دەربارەی جگەرە، لەودیوی ئەم پەیامانەوە، ئامادەیی ئۆختری سوپەرئیگۆ هەست پێناکات؟ ئەم دەنگە وەڵامی پرسیارەکەی دەداتەوە:»گەر هەموو ئەم مەترسییانەی جگەرە ڕاستبێت- کە من بە ڕاستی دەزانم-بۆچی هێشتاش هەر پاکەتەکە دەکڕم؟».

بۆ دۆزینەوەی وەڵامی ئەم پرسیارە، وەرن با سەیرێکی «کۆکا» بکەین وەک دیارترین کاڵای سیستەمی سەرمایەداری. جێی سەرسوڕمان نییە، کە کۆکا سەرەتا وەکو دەرمان ناسرا. وا دەرناکەوێت کە تامەکەی هیچ جۆرە چێژێکی تایبەت دەستەبەر بکات، ڕاستەوخۆ چێژبەخش یان دڵگیر نییە، بەڵام بە تێپەڕین لە بەها مەسرەفییە ڕاستەوخۆکەی(بەپێچەوانەی ئاو و شەرابەوە کە تینوێتیمان دادەمرکێنێنەوە، یاخود هەندێک کاریگەری باشی تر درروستدەکات)، کۆکا برینییە لە بەرجەستەبوونی زیادەی چێژ نیسبەت بە تێربوونە ئاساییەکان. کۆکا دەرخەری تێوبەینێکی نهێنیئامێزە کە هەمووومان لە هەستی ناچارانەدا بۆ مەسرەفکردنی کاڵا بازرگانییەکان بەدوایدا دەگەڕێین.

لەو ڕووەوە کە کۆکا هیچ پێویستییەکی دیاریکراو پڕ ناکاتەوە، ئایا وەکو تەواوکەری خواردنەوەیەکی تر دەیخۆینەوە، کە پێویستییە بنچینەییەکانمانی پڕ کردۆتەوە؟ یان سرووشتی زیادەی کۆکا دەبێتە هۆی ئەوەی کە تینووی خواردنەوەی بین؟ کۆکا پارادۆکسئامێزە: تاکو زیاتر بیخۆینەوە، تینووتر دەبین و ئەمەش وا دەکات زیاتر هەست بکەین پێویستمان پێیەتی. بە تامی سەیروسەمەرەی مزری کۆکا، هیچ کاتێک بەفیعلی تینوێتییەکەمان دانامرکێنەوە. لە درووشمە ڕیکلامییە کۆنەکەدا»ئەمەیە کۆکا»، دەبێت کۆی ئەم ئەمومژە تێبگەین: بەفیعلی کۆکا هیچ کاتێک بەم جۆرە نییە. هەر تێربوونێک ئارەزووومان زیاتر دەکات. کۆکا کاڵایەکە کە بەها مەسرەفییەکەی نیشانەی زیادەیەکی مەعنەویی تەعبیر لێنەکراوە. کۆکا کاڵایەکە و هەندێک سیفەتی مادیی هەیە کە ڕێک هەمان سیفەتەکانی کاڵایەکن.

ئەمە نمونەیەکی بەرجەستەیە بۆ پەیوەندیی زاتیی نێوان چەمکی مارکسیی «بەهای زیادە» و چەمکی لاکانیی «چێژی زیادە»(کە لاکان بە گەڕانەوەی ڕاستەوخۆی بۆ «بەهای زیادە»ی مارکسی) و پارادۆکسی سوپەرئیگۆ کە فرۆید درکی کردبوو: تاکو زیاتر کۆکا بخۆینەوە، زیاتر تینوو دەبێت. تا زیاتر سود وەربگریت، زیاتر دەتەوێت. تا زیاتر پەیڕەوی لە سوپەرئیگۆ بکەیت، زیاتر هەست بە گوناە دەکەیت. ئەم پارادۆکسانە، جەمسەری بەرامبەری عەشقە کە لە وشە نەمرەکانی جوڵێتدا ڕوو لە ڕۆمیۆ دەیکات»تا زیاتر دەبەخشم، زیاترم هەیە».

ژیژەک

زاڵبوونی نیشانە بازرگانییەکان شتێکی تازە نییە. ئەمە تایبەتمەندیی نەگۆڕی دۆزینەوەی بازاڕە. ئەو شتەی کە لە دەیەی ڕابردوودا لەئارادا بووە گۆڕانێکە، کە لە تۆن و ئاوازی بازاڕدۆزیدا ڕوویداوە. ئەمە قۆناغێکی ئازەی بەکاڵابوونە کە جێرمی ڕیفیکین بە «سەرمایەداریی کەلتوری» ناوی هێناوە. ئێمە بەرهەمێک دەکڕین- بۆ نمونە سێوێکی ئەندامی- چونکە گوزارشت لە ستایلێکی دیاریکراوی ژیان دەکات. نارەزاییەکی ژینگەیی دژی چەوساندنەوەی سەرچاوە سرووشتییەکان پێشوەخت لە هەناوی بەکاڵاییبوونی ئەم ئەزموونەدا ئامادەکراوە. گەرچی ژینگە وەک نارەزایی دژی مەجازیبوونی ژیانی ڕۆژانە و هۆکاری گەڕانەوە بۆ ئەزموونی ڕاستەوخۆی واقیعی مادی درک دەکرێت، ئەوا خودی ژینگەش گۆڕاوە بۆ نیشانەیەکی بازرگانیی ستایلێکی تازەی ژیان. کاتێک ئێمە خۆراکە ئەندامییەکان دەکڕین، ئەوا خەریکی کڕینی ئەزموونێکی کەلتورین، ئەزموونی کەلتوریی»ستایلێکی ژیانی ژینگەیی ئەندرووست». ئەم کێشەیە سەبارەت بە هەر گەڕانەوەیەک بۆ «واقیع» ڕاستە: ڕیکلامێکی بازرگانی کە نزیکەی دە ساڵ پێش ئێستا بەشێوەیەکی بەرفراوان لە تەلەفزیۆنەکانی ئەمریکاوە پەخش کرا، کۆمەڵێک خەڵکی ئاسایی بەدەم سەماکردنەوە لەگەڵ مۆسیقای کانتریدا کە هاوکات خەریکی برژاندنی کەبابن و ئەو ڕیکلامەی کە لەگەڵیدایە ئەمەیە:»گۆشت، خۆراکێکی واقیعی بۆ خەڵکانێکی واقیعی»،بەڵام ئەو گۆشتەی کە وەک هێمای ستایلێکی ژیان دەستنیشان کرابوو(ستایلی ژیانی ئەمریکییە»واقیعی»یەکان) چەندقات کیمیایی و جینانی-تر و دەستکاریکراوترە لەو خۆراکە»ئەندامی»یەی کە ئازە پێگەیشتووە»ساختە»کانی ئەمریکا مەسرەفی دەکەن.

ئەمەیە ئامانجی ڕاستەقینەی دیزاین: دیزاینەران مانای بەرهەمێک شێوازبەندی دەکەن، ئەویش لەودیوی کارکردی ئەو بەرهەمەوە. کاتێک هەوڵدەدەن بەرهەمێکی تەواو شایستە دیزاین بکەن، ئەوا ئەو بەرهەمە کارکردی خۆی وەک مانای خۆی نمایشدەکات، ئەویش لەسەر حیسابی لەدەستدانی کارکردی واقیعیی خۆی. بۆ نمونە، پیاوان قوڵنگە بەردینەکانی پێش مێژوویان وەک هێمای جنسیی دەسەڵات دروستدەکرد. ئەوپەڕی کامڵی و شکۆداریی شێوەی ئەم قوڵنگانە هیچ بەکارهێنانێکی ڕاستەوخۆیان نەبوو.

ئەزموونی ئێمە بۆتە کاڵا. ئەو شتەی کە لە بازاڕ دەیکڕین کەمتر ئەو بەرهەمەیە کە دەمانەوێت هەمانبێت و پتر ئەزموونێکی ژین-ئەزموونی پەیوەندیی سێکسییە، خواردن، دروستکردنی پەیوەندی، مەسرەفی کەلتوری، یان بەشداریکردن لە ستایلێکی ژیاندا. شتە مادییەکان بۆ ئەزموونگەلی لەم جۆرە دەبنە پشتیوان و بە خێرایی دەخرێنەڕوو تاکو ئەو قەلەقەمان ئێبخەن «کاڵای ئەزموونییانە»ی ڕاستەقینە بکڕین. بۆ نمونە، ئەو کاتەی کە ڕێککەوتنێکی یەک ساڵە {لەگەڵ کۆمپانیای خزمەتگوزاریی مۆبایلدا}دەبەستین، مۆبایلێکی بەلاش وەردەگرین. هاوکێشە چڕەکەی «مارک سلۆکا» باس دەکەین کە دەڵێت«وەکچۆن زۆرینەی سەعاتەکانی ڕۆژمان لە ژینگە ئێکەڵەکاندا دەگوزەرێت، خودی ژیان بۆتە کاڵا. ئەو کەسانەی کە ئەوەمان بۆ دروستدەکەن، ئێمە ئەوانەیان لێ دەکڕین. ئێمە بووینەتە مەسرەفکەری ژیانی خۆمان». ئێمە دواجار (کات)ی ژیانی خۆمان دەکڕین. لەم ڕووەوە، هەڵێنجانی فۆکۆ دەربارەی گۆڕینی خۆت بۆ بەرهەمی هونەری، بەشێوەیەکی چاوەڕوانەکراو دێتەدی: من لەشجوانیی خۆم دەکرم، ئەویش بە ڕۆیشتنم بۆ یانەی وەرزشی. من نور و

ئەو شتەی کە لە دەیەی ڕابردوودا لەئارادا بووە گۆڕانێکە، کە لە تۆن و ئاوازی بازاڕدۆزیدا ڕوویداوە

ئەمڕۆ کاڵاکان نە لەبەر سودەکانیان دەکڕین و نە لەبەر پێگە ڕەمزییەکەشیان، بۆ ئەو ئەزموونە دەیانکڕین کە دەیخەنەڕوو

ڕووناکیی مەعنەویم دەکڕم، ئەویش بە ناونوسینم لە خولە میدیتەیشنە ترانسێندێنتاڵەکاندا. من ئاراستەی گشتیم دەکڕم، ئەویش بە ڕۆیشتنم بۆ ئەو ڕێستۆرانانەی کە کڕیارەکانی برینین لەو کەسانەی حەزدەکەم بەریان بکەوم.

وەرن با بگەڕێینەوە بۆ نمونەی ژینگەکە. ئەوەی کە ئامادەین کەمتەرخەمییەکەمان لە بەرکەوتنمان لەگەڵ ژینگەدا قبوڵ بکەین، لەم قبوڵکردنەدا شتێک هەیە کە بەجۆرێکی فریودەر دڵنیایی دەبەخشێت. ئێمە حەز دەکەین کەمتەرخەم بین. گەر ئێمە کەمتەرخەمین، ئەوا هەموو شتێک پەیوەندیی بە ئێمەوە هەیە. دەتوانین بەهۆی گۆڕینی ژیانمانەوە خۆمان ڕزگار بکەین. ئەو شتەی کە قبوڵکردنەکەی سەختە(لانیکەم بۆ ئێمە لە ڕۆژئاوا)ئەوەیە کە ئێمە ڕۆڵێکی تەواو پاسیڤمان هەیە. ئێمە تەنیا بینەرێکی بێ توانایین کە تەنیا دەتوانین دابنیشین و سەیربکەین کە قەدەرمان چیی بەسەردێت. بۆ خۆدوورگرتن لەم دۆخە، دەرگیری چالاکییە وەسواسی و شێتانەکان دەبین. کاغەزەکان بەدەست دێنینەوە و خۆراکە ئەندامییەکان دەکڕین تا باوەڕ بەوە بێنین، کە خەریکین کارێک ئەنجامدەدەین. ئێمە لە هەوادارانی وەرزشی دەچین کە بەهۆی فیک و فاک و هەڵبەز و دابەزی بەردەم شاشەی تەلەفزیۆنەکە و سەر قەنەفەکەی ماڵەوە پشتگیری لە تیپەکەمان دەکەین، ئەویش بەو قەناعەتە خورافییەوە کە گوایا بەجۆرێک لە جۆرەکان کاریگەرییان لەسەر ئەنجامەکە دەبێت.

مۆدێلی نکۆڵیی فینیشیستی سەبارەت بە ژینگە ئەمەیە:»خۆ من باش دەزانم(کە هەموومان لەبەردەم مەترسیداین)،بەڵام لەڕاستیدا بڕوام پێی نییە(لەم ڕووەوە ئامادەنیم کە هیچ کارێکی گرنگ ئەنجامبدەم، بۆ نمونە شێوازی ژیانم بگۆڕم)»، بەڵام بەشاراوەیی خاڵی بەرامبەری ئەم جۆرە نکۆڵییەش بوونی هەیە»من بەباشی ئەوە دەزانم کە ناتوانم کاریگەری بخەمە سەر ئەو پرۆسەیەی کە دەبێتە هۆی لەناوچوونم، بەڵام سەرەڕای ئەمەش ئەم خاڵە هێندە تراوماییە»شۆکهێنەر» کە ناتوانم بڕوای پێ بکەم. ناتوانم لە بەرامبەر ئەو ئارەزووە زۆرەدا بۆ ئەنجامدانی کارێک بەرهەڵستی بکەم، تەنانەت سەرەڕای ئەمەش دەزانم ئەو کارە بێ ئەندازە بێمانایە». ئایا هەر لەبەر ئەمە نییە، کە ئێمە خۆراکە ئەندامییەکان دەکڕین؟ کێ بڕوای بەوەیە کە سێوە «ئەندامی» و نیوە گەنیو و گرانبەهاکان تەندرووستترە لە سێوی ئاسایی؟ مەسەلەکە ئەوەیە کە بە کڕینی ئەو شتانە، ئێمە تەنیا بەرهەمێک ناکڕین و مەسرەفی ناکەین، هاوکات خەریکین کارێکی ماناداریش ئەنجام دەدەین، سەرنج و هۆشیاریی دونیاییمان دەخەینەڕوو و لە پرۆژەیەکی گەورەی دەستەجەمعیدا بەشداری دەکەین.

ئەمڕۆ ئێمە کاڵاکان نە لەبەر سودەکانیان دەکڕین و، نە لەبەر پێگە ڕەمزییەکەشیان. بۆ ئەو ئەزموونە دەیانکڕین کە دەیخەنەڕوو. مەسرەفیان دەکەین بۆ ئەوەی مانایەک بدەینە ژیانمان. مەسرەفکردن دەبێت کواڵێتیی ژیان باشتر بکات. کاتی مەسرەف دەبێت»کاتێکی کواڵێتی» بێت- نەک جۆرە کاتێکی لەخۆنامۆبوو، نەک ئەو جۆرە کاتەی کە لاسایی ئەو مۆدێلانە دەکاتەوە کە لەلایەن کۆمەڵگەوە سەپێنراوە بەسەرماندا و ترس لەوەش، کە نەتوانین لاسایی و ململانێ بکەین. ئێمە بەدوای بەدیهاتنی بنەڕەتە ڕاستەقینەکەی خۆمانەوەین، بەدیهاتنی گەمەی هەوەسئامێزی ئەزموون، بەدیهاتنی هەستی ئاوڕدانەوە لەوانی تر.

دەتوانین نمونەیەکی مۆدێلئاسا بۆ «سەرمایەداریی کەلتوری» لەو شەڕە ڕیکلامییەی ستاربەکسدا بدۆزینەوە کە دەڵێت:»کێشەکە تەنیا ئەو شتە نییە کە ئێوە دەیکڕن. کێشەکە ئەو شتەیە، کە

لە ڕێگەیەوە شنەکە دەکرێت». ڕیکلامە بازرگانییەکە دوای وەسفکردنی کواڵێتیی قاوە بەم جۆرە بەردەوام دەبێت«بەڵام ئەو دەمەی کە ئێوە ستارباکس دەکڕن، ئیدی ئێبگەن یان نا، ئەوا شتێکی زیاد لە فنجانێک قاوە دەکڕن و بڕواشی پێدەکەن. ئێوە ئەخلاقی قاوە دەکڕن. لە چوارچێوەی-بەرنامەی هەسارەی هاوبەش-ی ستارباکسدا ئێمە بەبەراورد لەگەڵ کۆمپانیاکانی تری دونیادا بازرگانییەکی دادپەروەرانەتری قاوەمان هەیە و، لەوەش دڵنیادەبینەوە، کە ئەو جوتیارانەی دەنکە قاوەکان پێدەگەیەنن، لە بەرامبەر کارەکەیاندا نرخێکی دادپەرەروەرانە وەردەگرن. ئێمە سەرمایەگوزاری دەخەینە سەر چالاکییەکانی پێگەیاندنی قاوە و کۆمەڵگە{بەرهەمهێن و پێگەیەنەرەکان} لە سەرتاپای جیهاندا و باشتر و تەندروستتریشیان دەکەین. بەمە دەڵێن کاری ئێمە، یاخود قەدەری ئەبەدیی قاوە. ئۆهە، تۆزێک پارەی فنجانە قاوەکەی ستارباکسیش خەرج دەکرێت بۆ کەلوپەل ڕێژکردنی کەشەکەی بە کورسیی خۆش و ئاسودە و مۆسیقای باش و کەشێکی تەندرووست بۆ خەوبینین و کارکردن و دەمەتەقێ. ئەمڕۆ هەموومان پێویستمان بە کەشێکی لەم جۆرەیە. کاتێک ستارباکس هەڵدەبژێرن، دیارە فنجانێک قاوە لە کۆمپانیایەک دەکڕن کە بایەختان پێ دەدات. لەخۆڕا نییە کە هێندە بەتامە».

زیادە «کەلتورییەکە» لێرەدا دەربڕراوە. نرخی قاوە گرانترە، چونکە ئێوە بەڕاستی «ئەخلاقی قاوە» دەکڕن، کە زۆرشت دەگرێتەوە لەوانە: گرنگیدان بە ژینگە، بەرپرسیارێتیی کۆمەڵایەتی لە بەرامبەر بەرهەمهێنەراندا و، شوێنێکیشە کە دەتوانن لە ژیانی دەستەجەمعیدا بەشدار بن(هەر لە سەرەتاوە ستارباکس فرۆشگاکانی خۆی لە شێوەی کەشێکی کۆمەڵایەتیی دەستکرددا خستەڕوو). گەر ئەمە کافی نییە و پێویستییە ئەخلاقییەکانتان تێر نەبووە، گەر هێشتاش نیگەرانن بۆ بەدبەختیی جیهانی سێیەم، ئەوا بەرهەمگەلێکی تر هەن کە دەتوانن بیانکڕن. ئەو وەسفەشی کە ستارباکس سەبارەت بە بەرنامەی Ethos water(ڕێنماییەکانی بەکارهێنانی ئاو) دەیخاتە ڕوو ببینن:« Ethos water نیشانەیەکی بازرگانییە، کە لەگەڵ وەزیفەیەکی کۆمەڵایەتیدا-یارمەتیدانی منداڵانی سەرانسەری جیهان تاکو دەستیان بگاتە ئاوی پاکدا و ئاوڕدانەوەی زیاتر لە قەیرانی جیهانیی ئاو». هەر کاتێک بوتڵێک Ethos water دەکڕن، ئەوا Ethos water پێنج سەنت دەخاتە لاوە، تاکو بتوانێت 10 ملیۆن دۆلار تا ساڵی 2010 کۆبکاتەوە. Ethos water لەڕێگەی دامەزراوەی ستارباکسەوە پشتگیری لە بەرنامە مرۆڤدۆستییەکانی ئاوگەیاندن دەکات بۆ ئەفریقیا و ئاسیا و ئەمریکای لاتین. تا ئەمڕۆ، بەرپرسیاریی دارایی Ethos water لە 6/2ملیۆن دۆلار تێپەڕیوە. ئەم بەرنامانە یارمەتیمان دەدەن تاکو نزیکەی 420 هەزار کەس دەستیان بگاتە ئاوی تەندرووست و، تەندروستی گشتی و، فێربوونی تەندرووستی دا».

ئەزموونە ڕەسەنەکان گرنگن. سەرمایەدار لە ئاستی مەسرەفدا، بەم جۆرە کەلەپوری 1968 تێهەڵکێشی خۆی دەکات. بەم جۆرە ڕەخنەکردنی مەسرەفگەرایی لەخۆنامۆبوو ئاراستە دەکات. دوایین ڕیکلامی ئوتێل هیلتۆن بانگەشەیەکی سادەی هەیە:«سەفەر، تەنیا لە خاڵی «A»ـەوە نامانگەیەنێتە خاڵی«B»، بەڵکو دەبێت مرۆڤێکی باشترمان لێ درووست بکات». ئایا دەتوانین خەیاڵی ئەوە بکەین کە دە ساڵ پێش ئێستا ڕیکلامێکی لەم جۆرە بوونی هەبوو؟ دوایین دەرکەوتە و ڕواڵەتی زانستیی ئەم ڕۆحە نوێیەی سەردەم، سەرهەڵدانی لێکۆڵینەوەیە دەربارەی بەختەوەری، بەڵام ئەوە چۆنە کە لەم سەردەمەی چێژگەرایی مەعنەوی و ڕۆحیدا، سەردەمێک کە ئامانجی ژیان بەپێی بەختەوەری پێناسە دەکرێت، دڵەڕاوکێ و خەمۆکی گەیشتۆتە ئاستی تەقینەوە؟ نهێنیی ئەم خۆویرانکردنەی بەختەوەری و چێژە کە پەیامەکەی فرۆید زیاد لە جاران ڕاست دەردەچێت و واقیعی دەردەکەوێت. ناتوانین ڕەسەنێتی و نیشانە بازرگانییەکان پێکەوە کۆ بکەینەوە-دەنگدانەوەی ڕەسەنێتی لە ژێر هەر ناونیشانێکی بازرگانیدا دەبیسترێت.

سەرچاوە:

ڕۆژنامەی شەرق-www.lacan.com

ئایا ژن بوونی هەیە؟

خوێندنەوەی ژیژەك بۆ هاوكێشەی ژن و ڕەگەز لای واینینگەر و لاكان

بەفراو نوری

ئۆنۆ واینینگەر لە فەیلسوفە نەناسراوەکانە، یەکێکە لەوانەی ئەشێ بە نەناسراوە بایەخدارەکان ناوی بهێنین. تەمەنێکی کورتی بووە و ژمارەی بەرهەمەکانیشی کەمن. بیست و سێ ساڵ ژیاوە و لە ئۆکتوبەری 1903 دا، ژوورێک لە هەمان ئەو ماڵەدا بە کرێ دەگرێت، کە بیتهۆڤن لە تێیدا کۆچی کردوە و گولەیەک دەنێت بە دڵی خۆیەوە و کۆتایی بە ژیانی دەهێنێت. لەگەڵ ئەو تەمەنە کەمەدا، واینینگەر بە هۆی بۆچوونی ناباو و لادەرەوە کاریگەری خۆی لای زۆرێک لە فەیلسوفە گەورەکان جێهێشتوە. یەکێک لە هاوڕێکانی فرۆید کە ناوی ویلیم ولیس بوو، فرۆید بەوە ئاوانبار دەکات، ئێزەکانی واینینگەری دزیبێت. واینینگەر چەند ساڵێک بەر لە مردنی دەستنوسێکی خۆی لە ژێر ناوی «ڕەگەز و کەسایەتی» دا دەبات بۆ فرۆید، فرۆید بە

کاراکتەری واینینگەر سەرسامییەکی زۆر نیشان دەدات، بەڵام توند و بێڕەحمانە بەردەبێتە بۆچونەکانی و ڕەخنەیان دەکات، بەوجۆرە واینینگەر تووشی خەمۆکییەکی زۆر دەبێت. واینینگەر بە دو شت ئەناسرێتەوە. یەکێکیان ڕق بوونێنی لە ژن، دووەمیش ڕق بوونێنی لە جولەکەکان. ئێزی (ژن بوونی نییە) کە وەک ئێزی لاکان لای هەموان چەسپیوە، لە بنچیەدا بۆچونی واینینگەرە. واینینگەر بۆچوونی وایە ژن تاکو زیاتر ژن بێت، لە ڕۆح دوورتر دەکەوێتەوە و لە جەستە نزیک دەبێتەوە. بنەمای ژنێنی لای واینینگەر جەستەی پەتییە، لە بەرامبەریشدا بنەمای پیاوەتیی ڕۆح و ئایدیاڵە بەرزەکانە. مرۆڤ خۆی نە ژنی پەتی و نە پیاوی پەتی نییە، بەڵکو هەر کەسە و بە نیسبەتێک لە ژن بوون و پیاوبوون دروست بووە. ئەگەر ژن بوونمان زیاتر بێت، ئەوکات زۆرتر جەستە دەبین تا ڕۆح، ئەگەر پیاوبوون زۆرتر بێت لە رۆح نزیک دەبینەوە تا جەستە. ژن بە بۆچوونی واینینگەر لە دنیای ژیانی بڵند دا بەشی نییە، هەر شتێک نیشانەبێت بۆ بوونێکی بەرز و میتافیزیک ئەوا بە (ژنی موتڵەق) حەرامە، چونکە ژن سەر بە جیهانی مادەگەراییە، مەملەکەتی ئەوان تەنیا سێکسوالێتیە. ڕەوشت بە شێوازی ئێگەشتنی ژنانە تەنیا لە سنوری سێکسوالێتیدا دەوەستێ، ئەوە لە کاتێکدا بۆ پیاوان ڕەوشت مانایەکی بەرزتری هەیە و سێکسوالێتی هەر بەشێکی بچوکێتی. واینینگەر بەدەست ئەوەوە دەناڵێنێ کە کەلتوور و نوسین تا دێن زیاتر رەگەزی مێیانەیان بەسەردا زاڵدەبێت، بە بڕوای ئەو جولەکەکانیش لە جێی جەوهەرێکی پیاوانە، بوونێکی ژنانەن و سەر بە دنیای لەش و مادیانن، نەوەک دنیای رۆح. بە بۆچوونی واینینگەر جوولەکە بۆئەوەی لە شتێکی مادییەوە ببن بە ئینسان، دەبێت بەسەر جوولەکە بوونی خۆیاندا سەربکەون و لە ناوەوە هەوڵی بوون بە شتێکی تر بدەن. واینینگەر دەڵێت کە حەزرەتی مەسیحیش جوولەکە بووە، بەڵام لە ڕێگای نەفیکردنی ڕەهای خۆیەوە بەسەر جوولەکە بوونی خۆیدا زاڵ بووە و بووە بە مرۆڤی بڵند و بەرجەستە. واینینگەر ژنیشی هەر بەو چاوە سەیر دەکرد، پیاو بە بڕوای ئەو کاتێک دەبووە پیاوی تەواو، کە خۆی لە ژنێنی پاککردەوە. واینینگەر لەسەر ئەو بڕوایە بوو کە پەیوەندیی پیاو و ژن وەک پەیوەندی سوبێکت و ئۆبێکت وایە. ژن لای ئەو تەکامولی ژنێنی خۆی تەنیا لە ئۆبێکتبووندا دەبینێتەوە. دەیوت ژنان شمەکی پیاوەکانیان، یاخود شتی خزمەتکاری منداڵەکانیانن، ژنان خۆشیان لەو شتبوونە دێت و لەزەتی لێ وەردەگرن، رەزامەندن و مەبەستیان نییە لە شتێک زیاتر بن. واینینگەر بۆئەوەی بۆچوونەکانی خۆی سەبارەت بە ژن بسەلمێنێ، ئەگەڕێتەوە لای ئەفلاتون و ئەرستۆ. بۆ دیدی ئەفلاتون لەسەر هەبوون و نەبوون، لەگەڵ ئێگەیشتنی ئەرستۆیی لەسەر مادەی بێ شێوە و

ژنان و پیاوان بوونەوەری ئینسانی یەکسانن، ئەوەی ئۆبێکتێك لە ژن دروستدەکات خودی ژن بوونە

مادەی شێوەدار. واینینگەر دەیوت ژن مادەیەکی بێ شێوەیە و پیاو هەڵگری روخسارە، ژن مادەی روونە بەر لەوەی بووبێت بە شت، پێش ئەوەی رەنگێکی وەرگرتبێ. بەوەدا ژن خۆی ڕوخساری نییە، بە حەسرەتەوە روو لە پیاو ئەکا، تا سواڵی شێوەیەک بکات ئەو پێی ببەخشێ. واینینگەر دەڵێ ژن هیچ نییە، مادەیەکی ساف و پەتییە، شێوە و سوبێکتی نییە، نە ئایدیاڵ و نە ئامانجێک لەخۆی ناگرێ، باش و خراپی نییە، بە ڕەوشت و بێ رەوشت نییە، بەڵکو هەموو ئەم شتانە زەوقی نێرەکان بە ژنیان بەخشیوە. ژن هیچ نییە جگە لە دەستکارێکی نێران. ژنانیش بەوەدا کەموکورتیی شێوەیان هەیە، دەچنە بن سایەی پیاوان تا ناڕێکی و هەڵپژان و پشێوی خۆیان کۆبکەنەوە. بە بڕوای واینینگەر ژنان تەنیا خواستێک دەیانجوڵێنێت، ئەویش لە پیاو نزیک ببنەوە تا بەو رێیەدا لە (هیچی) بڕۆنە دەرێ. پیاو بە مانا موتڵەقەکەی وەک نیگاری خودایە، لە کاتێکدا ژن لە پیاودا بەشە پێچەوانەکەیە و نوێنەری عەدەمە. بەوەدا ژن سێکسوالێتی پەتییە، هەرچی پیاو زیاتر سێکسوالانە بڕوانێت، لە پیاوەتی دوردەکەوێتەوە. ژن جگە لە رەزامەندی پیاو و عەوداڵ بوونی سێکسوالانەی، ناتوانێ شتێکی تر بێ. پیاوەتی پەتی خۆ تەکان و خۆجیاکردنەوەیە لە ژنێتی، بە مانای دورکەوتنەوەی تەواوە لە سێکسوالێتی. واینینگەر قسە لەوە دەکات کە بەپێی یاساکانی ئەخلاق لای کانت، بەکارهێنانی مرۆڤ وەک کەرەستە کارێکی لە ئەخلاق بەدورە،بەڵام لە کاری سێکسیدا پیاوان ژنان وەک ئۆبێکتێکی ڕووت سەیردەکەن، ژنان لەوێدا وەک مرۆڤ بوونیان نامێنێ و شمەکێکی خالیس و بێ ماهیەتن. بۆیە کاری سێکسی گەر لە دیدی کانتەوە هەڵسەنگاندنی بۆبکەین، کارێکە لە نێوان سوبێکتێک و ئۆبێکتێکدا، نەوەک لە نێوان دوو ئادەمیزاد دا. لەو ڕووەوە واینینگەر ئەڵێ، ژنان و پیاوان بوونەوەری ئینسانی یەکسانن، ئەوەی ئۆبێکتێک لە ژن دروستدەکات خودی ژن بوونە، بەم ئەرزەش، ژن بوون بەربەستی نێوان ژن و ئینسان بوونە، ژن دەبێت بەسەر ژن بوونی خۆیدا زاڵبێت و ببێت بە پیاو. پیاویش پێویستە ئەو نەفرەتەی لە نێرەژن هەیەتی بیمرێنێ، تا پیاو زیاتر عەوداڵی ژن بوونی ژن بێت، زۆرتر بەوەوە حوکمی دەدا، لە پلەی ئۆبێکت بووندا بمێنێتەوە. لای واینینگەر چارەنوسی شارستانییەتێک بەوەوە بەستراوە چەند دەست دەنێتە بینی ژنێتی و لە کەلتووردا دەیخنکێنێ. واینینگەر ئەیوت پیاوان لە عەشقدا وێنەیەکی ڕۆحی باڵا دەدەن بە ژن کە لە ژن خۆی ناچێ، بۆیە عاشقانیش ناتوانن دەستیان بە دڵداری خۆیاندا بگات و عەشق ئەبێ بە مەحاڵ، چونکە ئەو دڵدارەی دروستیانکردوە ژن نییە، نیاز و خەیاڵی خۆیانە و بەرگی ژنیان لە لەشی کردوە. پیاوی عاشق وائەزانێ لە پشت ژنەوە سیحرێک و شتێکی بەرز هەیە، بەڵام ئەوە نە دروستە، نە پەیوەندی بە ژنیشەوە هەیە. پیاو، بۆیە بە حەقیقەتی ژن ناگات و بەردەوام دەڵێ ژن کەس تێیان ناگا، چونکە لە ژندا بۆ وێنەیەک عەوداڵە کە هەر ئایدیاڵە بەرزەکانی خۆیەتی. بەو هۆیەوە پیاو دەستی بە ژندا ناگات. لەو دیو ژنەوە جگە لە خەیاڵات و وڕێنەی پیاو شتێکی تر دیار نییە ببینین. ئەوەی بۆ ژن بگەڕێت، بەر هیچ دەکەوێت.

ژیــــژەک لــەم (هـیـچـە) وە دەڕوانـێـت. ژیـژەک دەڵێ، هیچیەک واینینگەر بەری کەوتوە و دۆزیویێتیەوە، هیچی ژن نییە، بەڵکو (هیچی) خودی سوبێکتە. واینینگەر لە بـری ئـەوەی بڵێ سوبێکت بوونی نییە، سوبێکت بۆشاییە، سوبێکت ئەو تاریکی و وەهمە نەگیراوەیە کە ئەشێ باسی لێ بکرێ، دەڵێ ژن بوونی نییە. لای ژیـژەک ئێمە لە ناو سیستمی ڕەمزیدا هەر دەست بەسەر جیهاندا لە ڕێگای سەمبول و زمـانـەوە ناگرین، بەڵکو بۆ سوبێکتیش شێوەیەک دەستنیشان دەکـەیـن. سوبێکت بۆشاییە و لە نەزمی ڕەمـزیـدا روخساری دەدەینێ. هەوڵی ژیژیک لە نێزی خۆیدا جیاکردنەوەی ئـەم دژە ژنییەی واینینگەرە لە بڕواکانی لاکـــان. لاکــان پـتـر بـە هـۆی سەیرکردنییەوە بۆ نەست وەک زمان، ئەگات بەو دەرەنجامەی کە واینینگەر پێی گەیشتوە. هەر دووکیان لە واینینگەر و لاکان دەنـووسـن «ژن بوونی نییە»، بـەڵام لە دوو ڕێگەی جیاوە. ژیـژەک دەڵێ ئەم دوو بۆچونە یەک شت نین. بۆچونی لاکان بۆ ژن بەشێکە لە تێگەیشتنی ئەو بۆ سوبێکت و نیشانە. بە بۆچوونی ئەو، بـەوەدا ژنی واقیعی خۆی دەستی بەسەردا ناگیرێت، ئەوی دەمێنێتەوە ژنی نیشانەیە، ژنێکە بەبێ ئەو سوبێکت شێوەی نابێ. گـەر نیشانە یـان زمـان نەبن،

ژیژەک

سوبێکت خاڵییە. واینینگەر ئەیوت کـە ژن لـە دەسـتـکـردی پیاوە، بەڵام بە بۆچونی ژیژەک شتەکە پێچەوانەیە، ژن وەک نیشانە، وەک بابەت بۆ ئارەزوو، دروستکەری سوبێکتی پیاوە. بەبێ ژن وەک نیشانەیەک کە شێوە و ئاڕاستە ئەبەخشی بـە سوبێکت، پیاو بوونی نییە. ژیژەک پەیوەندیی ژنـان و پـیـاوان بـە سیستمی ڕەمزییەوە جیادەکاتەوە، ئەو کێشەکە دەبانەوە سەر ئەسڵەکەی لای لاکـان، بۆ ژویسانس، ئەو خۆشیە موتـڵـەقـەی کـە تەنیا لـەگـەڵ ئۆبێکتێکی (ریـال) دا بەدەستدێت، چێژێک کە پەیمانی یەکگرتنەوەی موتڵەقی سوبێکت و ئۆبێکتی ئارەزووی هەڵگرتووە، ئەم لەزەتە لە پیاواندا تەنیا بۆ یەک نێر ڕادەستبووە، ئەویش باوکێکە فرۆید لە چیرۆکێکی گریمانەیی ناو کتێبی تەوتەم و حـەرام دا باسی لێوە کـردووە. باوکی خێڵێکی دێرین، کە هەموو ژنـەکـان موڵکی خـۆی بـوون. ژویسانس لەزەتێکە بەر لەوەی جیهان بە سەر واقیع و ڕەمزدا دابـەش بێت، نمونەی جۆرە نمونەیەکی ساختەییە بۆ بوونی پیاوێک، کە ئەتوانێ ژویسانس بەدەستبهێنێت، بـەڵام کاتێک کـوڕان باوکیان دەکـوژن لەگەڵیا یاسا و پەشیمانی و سوپەرئیگۆ دێتە دنیاوە، واتە یاسا و نەزمی

ڕەمزی سەرهەڵدەدات. بە بڕوای ژیژەک نێرەکان دەچنە بن نەزمی ڕەمزییەوە، دەچنە ژێر قانونەکانی حـەرام و قـەدەغـەکـردن، بەڵام ژنان ناچنە خانەی جۆرە نەزمێکی وەهــاوە، بە وتـەی لاکـان ژنان لە نەزمی ڕەمـزی کە نەزمێکی نێرینەیە دەرکـراون، وەڵامی ژن بۆ ئەم دۆخە، جۆرە وەڵامێکی هیستیرییە. کەسی هیستیریایی یاسای باوکی لاپەسەند نییە، بەردەوام دەپرسێت«ئەوی گەورە چیی لێم دەوێت». بەم مانایەش ڕەگەزێکە پەشێوی دروستدەکات و شتەکان دەخاتە ژێر پرسیارەوە. بە بڕوای لاکان جیاوازیی ژنان و پیاوان لەوەدایە، کە پیاوان لە ژێر یەک ناودا کۆدەبنەوە و شتێک کۆیان دەکاتەوە ئەویش فالوسە، فالۆس هێمای ناسینەوەی پیاوە، بەڵام ژن نیشانێکیان بۆ ناسینەوە نییە. لاکان کە لە «نەبوونی ژن» دەدوێ، باسی ئێزێکی مەنتیقی دەکات نا ئێزێکی کۆمەڵایەتی و بایۆلۆژی، ژن بەو مانایە نییە کە هەموو ژنان لە ژێر یەک نیشانەدا کۆناکرێنەوە. دەمێک فرۆید بوون و نەبوونی فالۆس دەکـات بە نیشانەی سەرەکی لە زمانی هەست و نەستدا، ڕەمزێک دەداتە پاڵ پیاوان کە ژنان لێی بێ بەشن. ژنان تەنیا بە شێوەی جۆراوجۆر دەتوانن هەبن، ئەوەک بە مانای ڕەگەزێک کە نیشانەیەکیان هەیە بۆ ناونان و ناسینەوە. گەر پیاوان شتێکیان هەیە تێیدا بەشداربن ئەوا ژنان ئەو یەک ڕەنگییەیان نییە. کاتێک لاکان دەنوسێت کە ژن (نا کاملە) مەبەستی ئەوە نییە ژنـان کەم و نوقسان بن، بەڵکو مەبەستی نەبوونی شتێکە بنوانین بە هۆیەوە ژن بە تەواوی بخوێنینەوە، واتە ژن بوونێکی هەیە بـەڕەمزی ناکرێت و لە (ریال) دا دەمێنێتەوە. بەم مانایە ژیژەک ئەڵێ ژن و پیاو دوو شتن لە نەزمی ریالدا، پیاو لە ڕێگای شوناسی پیاوبوونەوە، لە ڕێگای فالۆسەوە هیچیی سوبێکتی خۆی دەشارێتەوە و تێکەڵ بە نەزمی ڕەمـزی دەبێت، بـەڵام ژن ئەو کـارە ناکات و وەک هەڕەشە لـە دەرەوەی نـەزمـی ڕەمـزی دەمێنێتەوە، بۆیە هەرکات هاتە نـاو نـەزمـی ڕەمـزیـیـەوە، ئـەوا سـەراپـای نەزمەکە ئەشێوێ و ئەدا بە یەکدا. لێرەدا کە لاکان ئەڵێ (پەیوەندی جنسی بوونی نییە) مەبەستێتی بڵێ هەوڵدان بۆ لابردنی جیاوازی ژن و پیاو، یەکگرتنەوەیان و یەک بوونیان شتێکی مەحاڵە، جنس هەوڵێکە بەردەوام بە ڕەو ڕوی شکست دەبـێـتـەوە، چونکە دەیـەوێـت دوو شت پێکەوە بنوسێنێ کە کۆنابنەوە.

سەرچاوەکان:

1-لاکان و عشق.ژان پل ریکور،منرجم :داریوش برادری(نسخه الکترونیکی) درامدی بر نظریەهای فمنیستی،رزمری تانگ،منرجم:منیره نجم عراقی،نشر،تهران1391
2- اسلاوی ژیژک،تونی مایرس،ترجمه:فتاح محمدی،نشر هزاره سوم،زنجان1389
3- ژاک لاکان و نقد روان کاوی معاصر،شیده احمدزاده،نشریه پژوهشنامه فرنگستان هنر،مرداد و شهریور 1386،شماره 4